

ДО ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ГОСПОДАРСТВА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Нікітіна Т.А.,

к.е.н., доц., Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

Богуславський О. В.,

к.е.н., доц., Національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Сучасна методологічна криза в економічній теорії та інших економічних науках вимагає нових наукових підходів щодо визначення ролі і місця людини в економіці, як головного суб'єкта економічних відносин. Ці методологічні проблеми, яскраво проявилися ще в кінці XIX початку XX ст., у зв'язку з кризою «класичної» суспільно-економічної наукової парадигми.

Не зважаючи на те, що в Україні довгий час працювали засновники «Філософії господарства» (С. М. Булгаков, В. В. Зеньковський), розвиток цього напрямку відбувається повільно. Тим не менше, сучасні українські науковці працюють над питанням визначення ролі і місця людини в економіці, як головного суб'єкта економічних відносин, зокрема проводяться конференції та круглі столи, видаються монографії [1], плідно працює цілий ряд учених: Базилевич В. Д., Назаров І. В., Бистряков І. К., Ільїн В. В., Синяков С. В., Ігнатович Н.І., Сапачук Ю.М. та багато інших.

Основоположною для напрямку «Філософії господарства» є система поглядів С. М. Булгакова, яка має великі перспективи у застосуванні при вивченні сучасних суспільно-економічних трансформаційних процесів. Згідно з концепцією С. М. Булгаковим господарство це боротьба за життя зі стихійними силами природи, боротьба між життям та смертю, свободою та необхідністю, механізмом і організмом [2, с. 39-42]. У своїй суті господарство з одного боку є необумовленою творчістю, а з іншого – рабство необхідності детерміноване потребами і користю, хоча спочатку вони були різними сторонами одного й того ж процесу [3, с. 306], [2, с. 182].

Сучасний моральний образ господарської епохи не виглядає привабливим: війни за ресурси та владу у світі, розподіл людства на „золотий мільярд” з надлишковим споживанням та решту, що його обслуговує за свій рахунок, екологічна криза, яку важко зупинити, спрощення та стандартизація людського мислення тощо. Такий прогнозований Булгаковим напрямок розвитку господарства веде до деградації. Внаслідок зосередження політичної економії на речових складових буття людини та чуттєвому пізнанні світу, методологічну обмеженість “економізму” та “економічного автомату”-людини, утвердженні політекономії як ідеології, суспільство постійно стикається з дією софійних економічних законів та проблемою самознищення [2, с. 9-11, 223]. Через нічим не лімітоване споживання та закон зростання потреб, ресурсів завжди буде мало, що провокуватиме війни та погіршення стану навколишнього середовища.

На наш погляд основними напрямками застосування методологічної концепції «Філософії господарства» для економічних наук та для господарської практики є наступні:

1. Формування нової особистісної методології, згідно якої саме людина та її вчинки відіграють визначальну роль в економічному житті.
2. Визначення напрямків виходу з сучасної парадигмальної методологічної кризи в економічних науках та економічній теорії зокрема на основі використання особистісної методології.
3. Подальший розвиток наукового напрямку «Філософія господарства» в Україні.
4. Дослідження кінцевої мети, цілей та завдань господарської діяльності людини і суспільства загалом.
5. Окреслення культури і господарських законів взаємовідносин людини з людиною і відповідальності за свої економічні вчинки перед Богом і іншими людьми.
6. Розширення предмету економічних наук.

7. Розуміння сутності людської свободи, що дає змогу реально побачити можливості виникнення нових елементів саморозвитку людини і суспільства.

8. Дослідження ролі праці для спасіння та духовного і морального самовдосконалення людини.

9. Виявлення і дослідження моральних образів господарських епох, суспільств, країн, інтеграційних об'єднань тощо.

10. Дослідження і врахування морально-ціннісних аспектів підприємницької діяльності.

11. Встановлення допустимих меж господарського вторгнення людини у навколишній світ і життя інших людей.

12. Виділення спільного у цілях та особливого у напрямках і результатах суспільних трансформацій.

13. Конструктивна критика з позицій «Філософії господарства» існуючих в економічній науці теорій прогресу.

14. Формулювання нової теорії розвитку суспільства, на основі «Теорії прогресу» С.М.Булгакова.

15. Знаходження нових напрямків вирішення глобальних проблем людства.

16. Пошуки добродесних видів і способів здійснення господарської діяльності і тих які є шкідливими для людини.

17. Виявлення та реалізація на практиці загальних ознак господарства (господарської системи), яка в першу чергу орієнтована на духовне вдосконалення та спасіння людини.

18. Ставлення до людини та її моральних цінностей як джерела розвитку суспільства

19. Аналіз діяльності конкретних особистостей, людей, господарських суб'єктів у визначених обставинах господарювання та багато інших.

Перелік використаних джерел:

1. С. Булгаков. Розмисли. Творча спадщина у контексті ХХІ століття / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 903 с.

2. Булгаков С. Н. Философия хозяйства / подгот. В. В. Санов. – М.: Наука, 1990. – 412 с.
3. Булгаков С. Н. Свет невечерний: Созерцания и умозрения. – М. Республика, 1994. – 415 с.